

Zastánci jaderné energetiky v Česku se stále nevzdávají svých jaderných snů a dále se upínají k vizi budování nových jaderných bloků. Podle jejich názoru je atomový proud ekologický a může pomoci v boji proti klimatickým změnám. Atomové elektrárny však za sebou nechávají tuny nebezpečného radioaktivního odpadu. Zde o ekologii může mluvit málokdo.

Jak to vypadá s výstavbou hlubinného úložiště v Česku

S hledáním místa uložení vyhořelého jaderného paliva se potýká mnoho zemí, Českou republiku nevyjímaje. Jak tedy vypadá aktuální situace v Česku? V červnu letošního došlo k zredukování původních devíti lokalit, kde by mohlo být vybudováno hlubinné úložiště, na čtyři: Hrádek na Jihlavsku, Horka na Třebíčsku, Březový potok na Klatovsku a Janoch poblíž elektrárny Temelín. Pro obce, které byly ze seznamu v této chvíli vyřazeny, to však v žádném případě neznamená konec jejich aktivit. V rámci Platformy proti úložišti, která v současnosti sdružuje 51 měst, obcí a spolků, se chtějí nadále snažit o to, aby vláda změnila svůj přístup. Jde jim o to, aby jediným řešením problému jaderných odpadů nebylo konečné hlubinné úložiště v roce 2065, a také aby obce i veřejnost měly zákonem dostatečně garantované možnosti hájit své oprávněné zájmy při rozhodování právě o úložišti.

V prvním bodě se začalo blýskat na lepší časy. Správa úložišť radioaktivních odpadů (SÚRAO) chce ve spolupráci s odborníky do začátku roku 2021 všestranně zhodnotit možnosti dlouhodobého meziskladování

Setkání s občany v Dřítíně, 30. 6. 2020
Foto: Jihočeské matky

vyhořelého paliva u obou jaderných elektráren, případně v centrálním podzemním skladu Skalka na Vysočině. Podle Platformy je třeba současný proces vyhledávání finální lokality přerušit a promyslet i jiné možnosti nakládání s vyhořelým jaderným palivem. Již dnes je totiž jasné, že se zřejmě nepodaří (a pokud ano, tak za cenu nekalitně provedeného procesu) dodržet harmonogram z Koncepce nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem, který počítá s nalezením finální lokality do roku 2025.

V mezičase by bylo třeba přijmout zákon, který by zajistil, aby obce i veřejnost měly ze zákona dostatečně garantovaná práva účastnit se rozhodovacího procesu. Zatím tomu tak není a obce i dotčená veřejnost jsou v pozici pouhých statistik. Přitom je tento zákon obcím slibován už od roku 2011. Urychlené dokončení návrhu zákona se zapojujeme obcí do jeho připomínkování slíbil v červenci 2019 ministr průmyslu a obchodu Karel Havlíček. Zůstalo však jen u slibů. Aktuálně je důvodem odkladu přerušování projednávání Legislativní radou vlády. Podle Platformy byl návrh věcného záměru zákona z dílny Ministerstva průmyslu a obchodu nekvalitní, tak jej Legislativní rada vlády vrátila s připomínkami k přepracování. Je tak jisté, že do konce volebního období zákon schválen nebude. Za zmínku stojí, že připomínky obcí k návrhu zákona, které se týkají nedostatečné míry jejich zapojení do procesu, byly zatím vždy smeteny ze stolu.

V atmosféře arogance moci není pro obce a veřejnost jednoduché vytrvat. Přesto to nevzdávají. Potěšitelné také je, že aktivní začali být i lidé v lokalitě Janoch u Temelína. Právě tuto lokalitu považují úřady za velmi perspektivní, také s ohledem na donedávna panující pasivitu a odevzdanost místních. To se však nyní změnilo. K záměru vybudování úložiště se vyjadřují i krajská zastupitelstva. Zatímco zastupitelstva Jihočeského a Plzeňského kraje se k výstavbě úložiště vyjadřují zamítavě, zastupitelstvo kraje Vysočina se proti možnosti umístit v kraji hlubinné úložiště radioaktivních odpadů nepostavilo.

Monika Machová Wittingerová

Proč Janoch?

Jedno ze čtyřech území vytípané pro hlubinné úložiště radioaktivních odpadů se nachází v katastru obcí Dřítěn, Temelín, Olešník a Hluboká nad Vltavou – části Purkarec. Všechny mají více či méně na dohled elektrárnu Temelín, a Olešník má navíc v těsné blízkosti největší ekologickou zátěž v Jižních Čechách, bývalou úpravnu uranových rud. Jejich špinavý provoz, který trval od začátku 60. let do roku 1991 a následně sanace odkališť s radioaktivním mrtvem, tu otravují lidem život už padesát let a bude to trvat ještě roky. Ačkoliv by člověk předpokládal, že tu budou místní ostražití k dalším újmám na životním prostředí, realita je jiná. V obci žije hodně starousedlíků, ale vznikly zde i nové stavební parcely. Lidé si tu postavili, ale někteří nevydrželi a po krátké době se odstěhovali: „Ač jsou v Olešníku moc hodní lidé a měli jsme skvělé sousedy, tak jsem to nedala a odstěhovali jsme se. Lidé jsou tam vyklíni na odkaliště a to všechno okolo, to berou za normální stav. Bohužel žijeme v zemi, kde se příroda nerespektuje,“ komentuje situaci bývalá obyvatelka Olešníku.

Nebylo tedy velké překvapení, když se v červnu Janoch dostal do užšího výběru. V známkovém hodnocení SÚRAO zaujímá dokonce první místo. Úzká provázanost s jadernou elektrárnou Temelín, která je významným sponzorem celého regionu, byla zřejmě důvodem, proč zastupitelstva obcí zvolila vyčkávací taktiku a neutralitu. Odpor veřejnosti, jaký se projevil ve všech ostatních lokalitách, tu státní úředníci nepředpokládali.

V červnu ale přišel impuls ke změně. Zařazení mezi vážné kandidáty na vybudování úložiště vzbudilo rozruch nejprve mezi starosty a následně u občanů. „Poslední den před prázdninami jsme uspořádaly setkání v Dřítíně, na které jsme pozvaly starostu obce Pluhův Ždár Petra Nohavu z lokality Čihadlo, která si naopak v červnu oddychla, protože z výběru vypadla. Pozvaly jsme také Edvarda Sequense ze sdružení Calla, který se věnuje tématu úložiště dlouhodobě,“ říká předsedkyně spolku Jihočeské matky Monika Machová Wittingerová.

Na setkání přišli lidé nejen z Dřítěně, ale i dalších blízkých obcí, kterých se záměr nějak dotýká. V červenci pak vznikla místní iniciativa STOP JANOCH, která založila stejnojmenný profil na Facebooku a spustila petici, pod kterou do konce prázdnin nasbírala 3500 podpisů. Petice už se dostala na stůl ministru průmyslu a obchodu Karlu Havlíčkovi, který slíbil občanům jednání se zástupci obcí přímo na místě. Mělo se uskutečnit v září, ale kvůli karanténě proběhlo formou videokonference a vzešel z něj opět příslib osobního setkání přímo v lokalitě. Co přesně je obsahem petice a průvodní text, ve kterém je hlubší vysvětlení, proč vlastně vznikla, je možné si přečíst na webové stránce <https://www.nechcemeuloziste.cz/pod-odkazem-https://www.nechcemeuloziste.cz/cs/lokality/ete-jih/petice-proti-priprave-hlubinného-uloziste-jaderného-odpadu-v-lokalite-janoch.html>.

Ostrá petiční kampaň proběhla o prázdninách, ale stále je možné podpis připojit. Stačí si stáhnout dokument petice, vytisknout a zaslat na jednu z adres uvedenou u zástupců petičního výboru. Sběr podpisů o prázdninách podpořili i místní samosprávy tím, že petice byla k dispozici i na obecních úřadech. Už v červnu se starostové všech dotčených obcí dohodli, že se budou navěnek - směrem ke Správě úložišť radioaktivních odpadů a médiím, vyjadřovat jednotně.

(pokračování na straně 2)

Audioverze knihy Antonína Pelíška Lidé od Temelína je nyní přístupná na internetu. Loni na podzim se v Neznašově konal křest audioknihy Lidé od Temelína. Tištěná vyšla v poměrně malém nákladu a těžko ji seženete i v antikvariátu. Jihočeské matky proto připravily audioverzi. Na křest do kulturního sálu v Neznašově dorazili všichni, kdo se na projektu podíleli, včetně autora knihy Antonína Pelíška a Sylvie Malinkové, která příběhy namluvila.

Lidé od Temelína

Knihy vybízí k zamyšlení nad dalším aspektem výstavby jaderné elektrárny - likvidací vesnic a osudy lidí, kteří museli opustit své domovy. Krajina kolem Temelína se zásadně proměnila, některé obce zmizely z mapy a obyvatelé byli nuceni se přestěhovat. Knihy Antonína Pelíška jsou zejména o lidech, kteří se odmítali se stavbou elektrárny smířit a přibližují, jak bezohledně bylo v procesu budování elektrárny jednáno s vlastnickými nemovitostmi a pozemky. Nedobrovolný odsun postihl několik set lidí. Obyvatelé se o rozhodnutí zlikvidovat postupně šest obcí dozvěděli na podzim 1980. Na jejich protesty nebyl od počátku brán zřetel, neexistovala žádná diskuze. Snahy o vyjednávání o samotném odsunu, ale i o podmínkách, byly ignorovány. Obecně platí, že starší lidé, kteří měli dlouhotrvající vazby na místo, se vyrovnávali s přesídlením hůře než mladší generace, i když i tady byly výjimky a řada v té době mladých lidí vnímala odsun stejně bolestně. Bylo jen málo těch, kteří z vystěhování větší trauma neměli nebo i možnost přestěhování uvítali.

Vysídlování probíhalo postupně, dokonce lidem svítila po změně režimu naděje, že by některé obce ležící mimo areál elektrárny mohly být ušetřeny. Bohužel, plány socialistických činníků na vysídlení byly dotaženy do posledního puntíku a poslední obyvatelé Podhájí a Knínu museli na jaře 1997 odejít. Dokonce ani demokratický režim se nedokázal důstojně vyrovnat s křivdami, které násilné vystěhování napáchalo. Ano, byly to křivdy - nespravedlivé ohodnocování majetků, způsoby, jakým bylo s vysídlení jednáno či podivné stanovení zóny pro vysídlení.

„Je potřeba nezapomínat. Často slyším od lidí, že v padesátých letech se děly také křivdy a lidé přicházeli o domov a majetek. Vždy namítám, že po roce 1989 byla snaha tyto křivdy odčinit na rozdíl od křivd, které se staly lidem při vysídlení obcí. Na ně se regulérně zapomnělo. Dnes mladí vůbec netuší, že tam

vůbec nějaké obce byly a to mi přijde smutné,“ připomíná rodačka z Podhájí, jedné z těch obcí, které už neexistují.

Lidé od Temelína není jediná kniha o lidech žijících v tomto koutu Jižních Čech, kterou Antonín Pelíšek napsal. V 90. letech minulého století se seznámil s kronikářem obce Břeží Františkem Vrzákem a podle jeho vzpomínek vznikla kniha A po nás planina.

Kde je možné knihy získat? A po nás planina je v tištěné k dispozici v kanceláři Jihočeských matek a je možné ji objednat mailem na adrese jihoceske.matky@ecn.cz, audiokniha Lidé od Temelína je k poslechu na stránce www.lideodtemelina.cz. dm

(pokračování ze strany 1)

K Platformě proti úložišti, jejímž programem je mimo jiné usilovat o rovná práva obcí při hledání úložiště, se ale nepřipojili.

Ještě jedna věc stojí za zmínku. Dneska žádný politik neprohlásí, že by úložiště mělo být mezinárodní. Ostatně existuje stále zákon, který u nás skladování cizího radioaktivního odpadu zakazuje. Nicméně loni na Evropském jaderném fóru v Praze slovenský premiér Peter Pellegrini otázku mezinárodního úložiště nadhodil. Úložiště jaderného odpadu je finančně velmi náročná stavba a sdílení nákladů na výstavbu se může stát v budoucnu tématem. O této možnosti je třeba přemýšlet už teď a právě s ohledem na obce, v jejichž katastru by měl odpad skončit.

Daniela Magersteinová

V listopadu 2020 vydalo: Jihočeské matky, z.s., K. Buriana 3, Č. Budějovice, 370 01
E-mail: jihoceske.matky@ecn.cz
Tel.: +420 603 516 603
www.jihoceskematky.cz
Registrováno: Ministerstvo kultury ČR, reg.č. MK ČR E 21194

Jaderná energetika v čase globální změny klimatu

Letošní konference Nuclear Energy Conference 2020, kterou uspořádaly organizace Hnutí Duha, Calla a Jihočeské matky, se soustředila na téma rozvoje jaderné energetiky v souvislosti s globální změnou klimatu. Kvůli koronakrizi jsme byli nuceni konferenci přesunout do on-line prostoru. První část proběhla 6. října. Přednášející Georg Günsberg, profesor Benjamin K. Sovacool, David Reinberger a Oda Becker se zaměřili na reálné možnosti jaderné energetiky stát se nástrojem pro řešení klimatické krize z hlediska potenciálu, nákladů, bezpečnostních rizik, ale také skutečných přínosů z pohledu uhlíkové bilance. Druhá část byla zaměřena na možnosti zásobování energií bez uhlí i bez jádra a proběhla 3. listopadu. Prezentace Bena Wealera, Martina Sedláka či Reinharda Uhriga z této části, stejně jako příspěvky přednášejících z první části, jsou k dispozici na webu konference www.nec.eu.

Jaderné elektrárny jsou často zmiňovány jako nástroj ke zmírnění klimatických změn, a to kvůli nízkým emisím skleníkových plynů. Na druhou stranu jsou ale závislé na vodních zdrojích potřebných k chlazení a na ty mají klimatické změny negativní dopad. U našich elektráren se používá voda z Vltavy a Jihlavy, přičemž stabilní průtok a optimální teplota vody jsou předpokladem efektivního fungování elektrárny.

Lze předpokládat, že vlivem změny klimatu bude průtok vody v řekách kolísat. Budou období záplav střídáných nedostatkem vody. Zejména v létě, vlivem vysokých teplot, které zvýší odpar a teplotu v tocích, to může být pro fungování jaderných elektráren problém. Měli bychom více uvažovat nad tím, jak se klimatickým změnám přizpůsobit, nikoli s nimi bojovat prostředky, které se mohou nakonec ukázat jako neefektivní a jdoucí sami proti sobě.

dm

V řece pod elektrárnou je třeba udržet minimální průtok důležitý pro kvalitu vody a přežití živých organismů v ní. Foto: Jihočeské matky, Jihlava pod JE Dukovany u obce Hrubšice, květen 2020

Vodní nádrže Dalešice a Mohelno na řece Jihlavě tvoří zásobárnu chladicí vody pro jadernou elektrárnu Dukovany. Foto: Jihočeské matky, Mohelno - květen 2020

